

3. Даниленко А.С. Роль реформування земельних відносин у розв'язанні соціально-економічних проблем розвитку українського села і сільських територій// Землевпорядний вісник. – 2005, № 1. – С. 3-7.

4. Михасюк І., Косович Б. Регулювання земельних відносин: Монографія. – Львів: ЛНУ, 2002. – 264 с.

5. Тихонов А.Г., Паламарчук Л.В. Модель економічного обороту землі в Україні/ Землевпорядкування. – 2002, № 4. – С. 3-14.

6. Третяк А.М. Шляхи регулювання ринку землі// Вісник аграрної науки. – 2003, № 10. – С. 62-66.

7. Федоров М.М. Організаційно-економічні передумови формування ринку земель сільськогосподарського призначення// Економіка АПК. – 2003, № 1. – С. 25-31.

УДК 664.61 *Доц. Т.В. Черничко, канд. екон. наук; магістрант С.О. Цільо –
Мукачівський технологічний інститут*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РОЗДРІБНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Обґрунтовано об'єктивну необхідність регуляторної політики та її вплив на ефективний розвиток підприємств роздрібною торгівлі, висвітлено механізм регулювання діяльності роздрібних торговельних підприємств за ринкових умов.

Ключові слова: торговельне підприємство, державне регулювання економіки, регуляторна політика.

*Assoc. prof. T.V. Chernichko; undergraduate S.O. Tcilo –
Technological Institute of Mukachevo*

State regulation of the retail trade enterprises

Working out of the algorithm of acceptable management decisions aimed at the increase of efficiency of financial and economic activities of trade enterprises; development of the technique for monitoring the changes in the system of state control over the activities of retail trade enterprises; advancing of a new mechanism of trade enterprises taxation.

Keywords: trade enterprises, state regulation, stat control.

Торгівля найбільш наочно відображає результати ринкової трансформації всіх суб'єктів господарювання України. Саме в сфері торгівлі реалізується платоспроможний попит населення, а також відбивається рівень розвитку виробництва. У процесі реформування економіки відбулися глобальні державні та суспільні зміни, що не могло не позначитися на торгівлі. Виявився втраченим потенціал торгівлі, нагромаджений протягом багатьох десятиліть, змінилися її роль і місце в економіці України. Криза торгівлі виявилась значно глибше, ніж економічного життя країни в цілому.

Змінилося і зовнішнє середовище функціонування торгівлі. Ринкова трансформація економіки своєчасно не забезпечувалася новими нормами, інструкціями і законодавчими актами.

Наукове спостереження за еволюцією економічної думки показало, що вона характеризується динамікою поглядів вчених економістів на формування і розвиток ринкових відносин, а водночас на місце і роль торгівлі в економіці держави. Розглядаючи цю динаміку, можна виділити праці таких відомих вітчизняних і закордонних економістів: Л.І. Абалкіна, Л.В. Балаба-

нової, І.Д. Барчука, С.В. Бороздіна, В.М. Гєєца, Я. Карнаї, О.І. Кулинич, Р.А. Локшина, І.І. Лукінова, А.А. Мазараки, В.С. Марцина, А.М. Матліна, Л.О. Омелянович, Н.Я. Петракова, С.Г. Струмліна, Н.Н. Ушакової та ін. Вивчення такої теоретичної спадщини дозволило усвідомити найважливіші аспекти розвитку обміну, торгівлі у контексті динаміки економічної науки і практики, визначити сильні і слабкі сторони торгівлі і дійти висновку про необхідність збільшення наукових досліджень у сфері торгівлі з урахуванням нових реалій внутрішнього та зовнішнього соціально-економічного середовища її функціонування.

Метою статті є аналіз існуючих інструментів державного регуляторного впливу на розвиток торгівлі та визначення підходів до їх реформування з орієнтацією на підвищення економічних і соціальних результатів функціонування.

Державне регулювання сучасної економіки здійснюється за допомогою системи типових заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру правомочними державними установами з метою стабілізації і притосування існуючої соціально-економічної системи до умов, що змінюються. Воно реалізується за допомогою спеціальної системи заходів, що передбачає використання законодавчої бази, актів, постанов, а також різних нормативних документів [1].

Торгівля, що виступає як сполучна ланка між різними галузями народного господарства і, зокрема, як сполучна ланка між виробником і споживачем, не залишилася поза увагою держави. Сучасний механізм регулювання економічної діяльності торгівлі можна представити як інтегровану систему форм, методів, засобів, за допомогою яких здійснюється вплив держави на об'єкти торгівлі. Оскільки в механізмі державного регулювання торгівлі присутній зворотний зв'язок, його можна розглядати як закриту систему взаємин економічних суб'єктів і об'єктів, що представляє сукупність елементів і зв'язків між ними. Суб'єктом державного регулювання торгівлі виступає держава, громадські організації, законодавчі органи. Об'єктом – економічні, організаційні й управлінські відносини в сфері торгівлі на рівні суб'єктів господарювання у вигляді торгових організацій.

Між суб'єктом і об'єктом існує прямий і зворотний зв'язок, регулювання якого можна представити у вигляді цілісної і функціонуючої системи. За допомогою прямого зв'язку здійснюється цілеспрямований вплив держави на об'єкт, своєю чергою, зворотний зв'язок, що виявляється в реструктуризації, модернізації раніше реалізованих технічних рішень підприємств, впливає на економіку країни. Наявність прямого і зворотного зв'язку становить систему механізму регулювання [2].

Система державного регулювання торгівлі має свою мету, задачі, принципи, функції, форми, інструменти та методи.

Цілі державного регулювання, знаходячись у тісному взаємозв'язку, нерівнозначні за масштабами впливу, значенням і наслідками. Можна виділити цілі стратегічні і тактичні. Серед стратегічних цілей найбільш пріоритетними є: забезпечення економічної і соціальної стабільності споживчого рин-

ку товарів, економічної безпеки, конкурентних переваг. Тактичні (конкретні) мети можуть розрізнятися за об'єктами регулювання, але виходити повинні з ув'язування суспільних і приватних інтересів.

Конкретними цілями регулювання є: становлення ринкових відносин у сфері торгівлі; формування цілісної системи торгового обслуговування для найбільш повного комплексного обслуговування потреб населення і запитів місцевого ринку праці; створення нормативно-правової бази, що забезпечує ефективне функціонування і розвиток торгівлі і, в остаточному підсумку, – забезпечення стійкого економічного росту. На мікрорівні, тобто на рівні підприємств, конкретними цілями можуть бути економічні, соціальні й екологічні. Загалом основне завдання державного регулювання полягає в підтримці стабільності споживчого ринку і забезпеченні його соціальної спрямованості, що може бути реалізоване за допомогою визначених принципів. Соціальна спрямованість ринку дуже важлива на сучасному етапі розвитку економіки, оскільки саме розвиваючи споживчий ринок, можна прийти до економічної стабільності в суспільстві в цілому.

Торгівля в Україні є одним з видів економічної діяльності, які найшвидше зростають. Обсяг роздрібного товарообігу України, за даними Державного комітету статистики, в 2006 р. становив 129,95 млрд. грн., що в порівняльних цінах на 26,4 % більше від обсягу минулого року (рис. 1) [3].

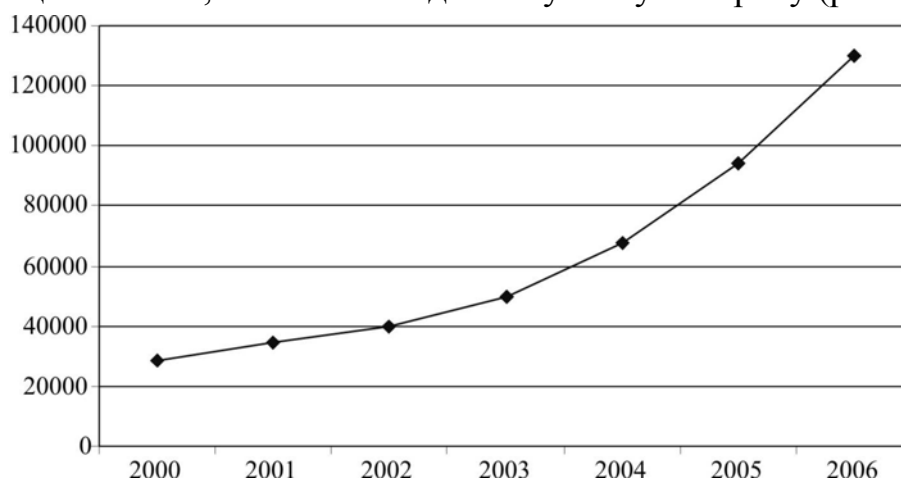

Рис. 1. Обсяг роздрібного товарообігу підприємств (юридичних осіб), млн. грн.

Питома вага оптової та роздрібної торгівлі у ВВП протягом 2001-2006 рр. коливається в межах 11-12 %, що є другим результатом після промисловості. Однак, цей показник є дещо нижчим, ніж у таких країн як Російська Федерація (19-20 %), Польща (18-19 %), США (15-16 %) та Великобританія (14 %). Це свідчить про порівняну нерозвиненість цього виду економічної діяльності в нашій країні.

Особливо ненасиченим є ринок роздрібної торгівлі. За оцінками консалтингової компанії АТ Kearney, яка щорічно становить Global Retail Development Index, на сьогодні найперспективнішими з позиції потенційного розвитку торговельних мереж є ринки країн, що розвиваються, зокрема, у трійку найпривабливіших країн увійшли Індія (1), Росія (2) і Україна (3).

Основним фактором розвитку сфери торгівлі в Україні протягом останніх років є зростання доходів населення, яке визначається темпами росту

реальної заробітної плати, позитивний вплив у цьому контексті має також наявність тенденції до зменшення рівня безробіття.

Зростаючий платоспроможний попит дає міцний поштовх для розширення мережі роздрібної торгівлі та покращення якості послуг. При цьому, конкуренція на ньому ще не є гострою, її загострення можливе через 2-3 роки, коли ринок буде достатньо насиченим. Основними напрямками розвитку сфери роздрібної торгівлі на сьогодні є регіони з найвищими доходами населення (м. Київ, Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Харківська області) (рис. 2) та регіони з найбільш незадоволеним попитом. Загалом, наявна кон'юнктура ринку є привабливою для капіталовкладень, у тому числі іноземних, які найближчим часом зростатимуть швидкими темпами.

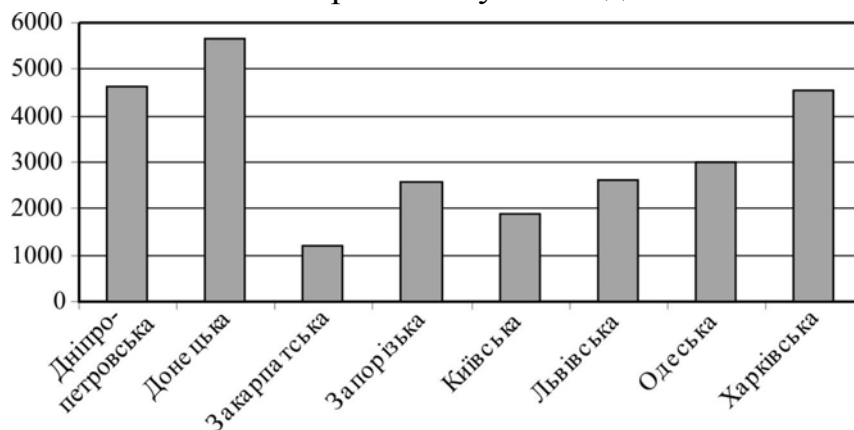

Рис. 2. Обсяги обігу роздрібної торгівлі за січень – лютий 2008 р., млн. грн. [3]

Застосований в сучасних умовах країни перехід від адміністративно-планових методів торгової діяльності до економічних методів ринкових відносин спричинив різке збільшення обсягу законодавчих умов, призначених для регулювання товарного обігу [4, 5]. Гігантські масштаби торгової діяльності, величезні обсяги здійснюваних у країні торгових операцій, розвиток зовнішньоторговельних зв'язків зобов'язують враховувати вітчизняні і закордонні нові юридичні рішення, прийоми, засоби для регулювання торгового обороту. Торгове законодавство ґрунтується на застосуванні цивільного права як сукупності норм і інших засобів права, що регулюють товарне звертання.

Предметом регулювання торгового права є торгово-підприємницька діяльність з просування товарів від підприємств-виготовлювачів в організації роздрібної торгівлі й інших споживачів, що використовують товари для підприємницьких й інших господарських цілей. Функції державного регулювання сфери торгівлі тісно пов'язані з формами (інструментами) її регулювання: інституціональної, програмної; грошово-кредитної; податкової; ціновий; ліцензуванням, квотуванням і ін.

Проведений аналіз дав змогу зробити такі висновки:

1. Перехід до ринкової економіки призвів до радикальних змін економічних умов функціонування торгівлі і світоглядного сприйняття ролі і місця торгівлі в сучасному господарстві. Прискорений розвиток і удосконалення торгівлі стає об'єктивною необхідністю. Торгівля розглядається як економіко-організаційна форма ринку, соціально-економічна форма обміну продуктів в умовах ринкових відносин і фаза відтворювального процесу.

2. Розвиток внутрішнього ринку, стимулювання заходів, спрямованих на випереджувальний зріст внутрішнього споживання, підвищення його частки у ВВП, а разом з цим випереджувальний ріст платоспроможного попиту населення, розширення товарної пропозиції вітчизняних конкурентоспроможних товарів – найважливіших економічних основ розвитку торгівлі – в остаточному підсумку буде сприяти реалізації сучасної загальнодержавної стратегії економічної і соціальної політики України, орієнтованої на стабілізацію національної економіки й економічний ріст.

3. Механізм державного регулювання діяльності роздрібних торговельних підприємств повинен бути спрямованим на формування ефективної правової бази функціонування роздрібних торговельних підприємств. Основні інструменти регуляторного впливу держави повинні стимулювати зростання частки оптової та роздрібною торгівлі у ВВП країни, шляхом розвитку сучасних та інвестиційно-привабливих торговельних підприємств.

Література

1. Сорока И.В., Омелянович Л.А., Яркова Н.И. Торговля в период рыночной трансформации экономики Украины. – Донецк: ДонГУЭТ, 2001. – С. 101.
2. Бланк И.А. Управление торговым предприятием. – М.: Ассоциация авторов и издателей ТАНДЕМ. Изд-во ЭКМОС, 1998. – С. 20-22, 28-30.
3. Розвиток оптової та роздрібною торгівлі в Україні. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Покрещук О. Загальні концепції врегулювання торгових правовідносин у законодавстві України// Право України. – 2001, № 4. – С. 65-69.
5. Покрещук О. Місце торгового кодексу в правовій системі України// Підприємництво, господарство і право. – 2001, № 5. – С. 3-6.
6. Внутрішній ринок України: стан та перспективи розвитку (Огляд матеріалів круглого столу)// Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – К.: КНТЕУ. – 2001, № 6. – С. 3-10.

УДК 336.22

Аспір. С.Г. Шевченко¹ – НЛТУ України, м. Львів

ТЕНДЕНЦІЇ ЕВОЛЮЦІЇ ФУНКЦІЙ ГРОШЕЙ

Висвітлено сучасне бачення питання попиту на гроші, а саме, зміна функціональних напрямків їх використання у світлі сучасних потреб ринку.

Post-graduate S.G. Shevchenko – NUFWT of Ukraine, L'viv

Tendencies of money functions evolution

Modern vision of question of demand on a money is reflected in work. Changes of functional directions of money use in light of modern necessities of market are described.

Гроші та грошова проблематика пронизують усі сфери соціального життя і є невід'ємними атрибутами існування сучасної цивілізації. Оцінка усіх сфер не лише економічної діяльності, а й самого буття людини в сучасній цивілізації здійснюється через використання грошей. В економічній науці дослідження грошей та грошових систем є традиційним об'єктом наукових пошуків.

¹ Наук. керівник: доц. Я.В. Кульчицький, канд. екон. наук – НЛТУ України, м. Львів